

Auginti gelmę

Sandra PETRAŠKAITĖ-PABST

Pavasarejant gėriusi beveik jau peržiemojusio kraštovaizdžio įspūdžiu – kaip retu reginiu. Važiuodama iš Marijampolės į Vilnių, pro autobuso langą akimis tyrinėju ežero paviršių, sandariai uždarytą po balkšvo ledo dangą, kitoje vietoje akių negaliu atitraukti nuo Nemuno upės pakraščiuose susigrūdusių ledo nuolaužų kupetaičių. Šie jau egzotiškais tapę vaizdeliai pasidovanojo man nauju savo šiaurietiškos prigimties supratimu: tarsi būčiau tų ledų ir stiklu pasidengusių Lietuvos ežerų atodūsis. Ramus, lygus, užgrūdintas ilgam gyvenimo keliui per pasaulį.

*

Labai lengva ant širdies, kai atrandi pavadinimą, žodinę išraišką bent daugmaž nusakyti tam, ką išgyveni, nutuoki, lyg per miglą užčiuopi – neužčiuopi.

Būtent Lietuvoje, šalia jaunystės bičiulių, jaučiuosi tarsi susijungusi su savo istoriskumu, lietuviškumu, jaučiu savyje tokį didingumo metmenį, lyg tapčiau aiškiarege, panašiai kaip filosofas Arvydas Šliogeris patyrė žvelgdamas į bulvę Nataliukės darže. Kažkoks praregėjimo ir ramybės momentas, ypatingas tuo, kad jis nepamirštamas...

*

Namų dvasia. Nemaniau, kad vienas iš didžiausių įvykių, viena iš gražiausių švenčių kada nors bus grįžti į namus – į namus, iš kurių tiek kartų išeita ir vėl iš naujo sugrįžta.

Šiandien grįžti į namus – tai grįžti prie šaknų, prisiminti savo pradžią. Čia viskas tikra, viskas paliesta, patikrinta, pažymėta, išmatuota dvasine liniuote.

Kai vėjas plaka veidą, eidama per laukus jaučiu, kad nusipelnau jo žvarbaus palietimo. Tada pabundu iš miego ir akimis perbėgu toliu nusidriekusius arimus, tiek daug norisi aprėpti, kad kuo giliau įsišaknytų, kuo labiau įsitvirtintų neramioj vaikščiojančioj mano širdy namų šiluma, kurią tuoj blaškys pasaulio vėjai.

*

Tėvų namai – atradimas. Esu pas mamą, pati esu mama, užliūliuoja didžiulė palaima. Be galo nuostabu tokį ankstyvą, dar tik brėkštantį vasaros rytą išgyventi egzistencinį dvasinį pakylėjimą. Kokie skanūs mamos rankų spausti sūriai, kokia kvapni pačios nusiskintų mėtų arbata, kaip gražiai gieda skardžiabalsis gaidys ir mūkia melžimui prabudusios karvės.

Mano vaikai dar miega – tai palaima, mažytis langelis, erdvė pažvelgti kitaip, kitokiomis akimis, dar nejaučiant smulkių rūpestėlių naštos. Atveri tą dvasinį dangtelį ir duodi valią nuostabai – stebiesi, kaip visa atrodo tyra, skaistu, švelnu, išdidu, kol nepalytėta šurmulingo bėgimo kasdienių darbų.

Esu prie pat savo ištakų, savo pradžių pradžios, kur jau daugelį metų semiusi iš to čionai paslėpto, niekam kitam nereikalingo taip, kaip man, niekam kitam nežinomo lobyno. Ir stebiuosi jo neišsenkamomis galiomis, jo gyvybingumu, tos vietos begalybės trauka ir išlydėjimo į pasaulį galia. Ta vieta – tai tėvų namai. Kuo toliau nuo jų, tuo labiau man norisi juos pavadinti Dievo namais.

Būdama ištisus metus toli nuo namų, nuo Lietuvos, gyvenu jų ilgesiu, nešiojuosi jų džiaugsmingą atminimą, kartais mintimis užklystu į juos ir leidžiu dvasiai pasivaikščioti juose, pabūti, pažvelgti iš ten į nuostabiai lygumose išsidriekusį dangų, įmantrius peizažų veidrodį. Jau vien žiūrėjimas į dangų ko vertas šiame atokiame Europos pakraščiu vadinamame Suvalkijos širdies kampelyje.

Todėl jau tiek metų sugrižtu vėl ir vėl ne tiek karvių mūkimo, ne gaidžių giedorėlių, ne pempių pasveikinimo, o savo džiaugsmingo, pagreitėjusio, vaikystę primenančio širdies plakimo pasiklausyti.

*

Auginti gelmę. Eilėraštis man – tarsi bandymas pažvelgti į tai, kas paprasta akimi nepamatoma, žodžiais nenusakoma ir jokiais prietaisais neišmatuojama, tai gelmės ieškojimas ir jos pagavos nuojauta. Kiekvienas eilėraštis turi savo gimimą, nes atėjo iš tikėjimo, jog prisėdus jį užrašyti, jis atsivers savo netikėtumu ir panardins akimirkai į savitą gelmę. Kiekvienas eilėraštis, savo gimimu atnešęs ir pilnatvės pojūtį, lyg stebuklingas šaltinis, lyg atspirties taškas, primenantis

apie amžinybę kaip apie patirties prasmių beribį virsmą, sustabdydavo laiką

įvardindamas trumpesnes ar ilgesnes gyvenimo atkarpas. Tokiuose kūrybiniuose akimirksniuose skverbėsi pažinimo troškimas iki pat jo gelmių ir vis giliau besileidžiančio dugno.

Peržvelgus eilėraščius, parašytus per daugiau kaip du dešimtmečius, atrodo, jog ta gelmė buvo auginama sąmoningai, metai iš metų sugrįžtant prie tam tikrų visų pačių ar panašių apmąstymų temų. Tai – tikėjimo didybė, žmogaus ryšio su Dievu, žmogaus santykio su žmogumi paslaptis, sakralumo tėvų namuose išgyvenimas, minčių tapsmas ir virsmas per lietuvišką žodį. 1998 metais apsigyvenus Vokietijoje ir vokiečių kalbai perėmus pagrindinį pasaulio pažinimo ir jo kūrimo vaidmenį, radikaliai pasikeitė santykis su lietuvių kalba. Ji tarsi išbluko, ištirpo, bet atitolusi niekur nedingo, tik, tyliai ir saugiai apsigyvenusi manyje, nusėdo, nusistovėjo ant paties dugno, lyg nepastebimai gyveno savitą gyvenimą ir provokavo, mezgė nostalgijos bei ilgesio dialogus, tarsi kantriai laukdama akistatos momento.

Pati sau teisinausi ir gyvenau tvirtai tikėdama, kad tai tik laiko klausimas, kuomet išdrįsiu pažvelgti į savo sielos gelmių erdves bei dvasinių išteklių sandaivas. Prireikė net 20 metų, pragyventų ne Lietuvoje, kad atidengčiau vieną po kito išsaugotus sielos virsmo klodus ir atpažinčiau bei pripažinčiau lietuvių kalbos pamatiniškumą.

Rašymas padėjo ir padeda man ne tik išlaikyti lietuvių kalbos gyvastį, bet ir išgriebti tas šildančias biografinės patirties akimirkas, kurios tekstuose užfiksuotos tarsi atgyja, kaip eilėraštyje, skirtame broliui, kuris, deja, prieš 15 metų netikėtai paliko mus iškeliaudamas amžinybėn. Na, o štai toks dienoraštinis atsivėrimas maloniam skaitytojui įgauna potencialą patvariai ir tvirtai pripažinti lietuviškos lyrikos tradicijos tąsą kaip išskirtinį lietuvių kultūros elementą.

*

Kas man yra lietuviškumas? Tai pirmasis žvilgsnis į pasaulį, tai vaizdai, kurie lydi mane iki šiol, kuriuos aš norom nenorom nuolat nešiojuosi su savimi, iš kurių neišsemiamos gelmės galiu dovanoti kitiems. Vaizdai, kurie iškyla lyg stebuklas, nepradingę po metų ir erdvės apklotu.

Užaugus lietuviškoje kultūroje, potraukis ir susižavėjimas eiliavimu yra veikiau savaime suprantamas dalykas nei atsitiktinumas. Lyrinė raiškos forma atėjo į mano gyvenimą per mokyklinį lituanistinį kodą, kurį lietuvių kalbos mokytojų dėka

teko laimė priimti ir išbandyti vaikystėje, jaunystėje, stebint ir pažįstant pasaulį pagal mokykliniame suole diktuotą išmintį.

Prisimenu, jog tik pradėjusi eiti į mokyklą, Marijampolės rajono Gelčių pradinę – mano klasėje buvo

tik trys mokiniai – nekantriai laukdavau, kada mokytoja, kuri, beje, mokė ir mano tėvelį, vėl užduos eilėraščių atmintinai. Vėliau, besimokant Baraginės devynmetėje mokykloje ir garsiojoje Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, teko suvokti lietuvių literatūros gelmiškumą ir joje sukuriamo pasaulio tvarumą.

Vilniaus pedagoginiame universitete ir Vilniaus universitete studijuodama germanistiką, Mannheimo universitete gilindamasi į kalbotyros paslaptis, tyrinėjau metaforą ir ją konstruojamą tikrovę politiniame diskurse bei lyginau metaforų vartojimą lietuvių ir vokiečių kalbose.

Tiek eilėraščio glaustumas, kaip lyrinio žanro ypatumas, tiek jo ritmika garsų bei žodžių sąskambiuose, pasikartojimai ir netikėtos semantinės žodžių vingrybės man reiškė per juos ateinančią paslaptį ir pakeldavo dvasią juos skaitant, tarsi įsirėždavo atmintyje neištrinamai.

Ta paslaptis prasikirto sielos langelį, išsirausė pro metų metais užverstą tunelį ir šiandien ją patikiu kaip paveldą savo vaikams Neringai, Mykolui ir Bernardui, dar tik pradedantiems santykio su lietuvišku žodžiu paiešką kelionėse į Lietuvą, kaip į savo antrąją tėvynę, kaip į savo mamos, senelių ir prosenelių šalį...

Žodžio galia, magiškai gimdanti kasdienybę, leidžianti jai rasti iš naujo ir tęsti ją žodiniu srautu kaskart vis kitaip, vienas žodines konsteliacijas ištrinant, į jų vietą įrašant vis naujas, yra tas niekad neišsibaigiantis tyrimų laukas mokslininkams ir neišsemiamą gelmė, kurios augimui nėra ribų nei laike, nei erdvėje...

Nuostabiai šviesus ir energingas apšvietimas kilnina mintis ir sielą, padeda nepasiduoti nereikalingoms mintims, stiprina džiaugsmą, ieškant gylio dabartinėje akimirkoje, jos puikume, jos nepakartojamume. Kiekvienas mano eilėraštis – tai ryšys, kaip tiesi linija, jungianti mane su skaitytoju, kartais pailgėjanti, kartais labai sutrumpėjanti, o kartais netgi išnykstanti...

Straipsnis spausdintas žurnalo „Pasaulio lietuvis“ 2018 m. gegužės mėn. 5/567.

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome

nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

